

«Τὸ ἔθιμο τοῦ Λαζάρου στὴν περιοχὴ τῆς Καρδίτσας»

Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς συνηθίζει νὰ γιορτάζει τὰ γεγονότα, ποὺ στιγμάτισαν τὴν ἱστορία του καὶ εἶναι συνυφασμένα μὲ τὴν θρησκευτικὴ του παράδοση. Κάθε ἐποχὴ καὶ κάθε μῆνας ξεχωρίζει λόγῳ κάποιας ἐθνικῆς ἢ θρησκευτικῆς γιορτῆς, ὅπως τὰ Χριστούγεννα, ἡ Πρωτοχρονιά, τὰ Φῶτα καὶ μετὰ οἱ Ἀποκριές, ὁ ἑορτασμὸς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασης καὶ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, τὸ Πάσχα καὶ στὴν συνέχεια πολλές ἀκόμη γιορτές. Μία ἀπὸ αὐτὲς τὶς γιορτές εἶναι καὶ τὸ ἔθιμο τοῦ Λαζάρου, ποὺ γιορτάζεται τὴν Πέμπτη καὶ τὸ Σάββατο, πρὶν ἀπὸ τὴν Κυριακὴ τῶν Βαΐων.

Ἡ ἡμέρα αὐτὴ εἶναι ἔντονα συνδεδεμένη μὲ τὴν Ἀνάσταση ὡς γεγονὸς καὶ οὐσιαστικὰ μὲ αὐτὴν προεορτάζεται ἡ Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου. Ὁ Λάζαρος, στενὸς φίλος τοῦ Ἰησοῦ, ἀπὸ τὴν Βηθανία εἶναι βαριὰ ἄρρωστος. Οἱ δύο ἀδερφές του, ἡ Μάρθα καὶ ἡ Μαρία, ἔχουν εἰδοποιήσει τὸν Χριστό, ἀλλὰ ἐκεῖνος φτάνει 4 μέρες μετὰ τὸν θάνατό του καὶ ὁ νεκρὸς ἔχει ἤδη τοποθετηθεῖ σὲ τάφο. Ἐκεῖνη τὴν ἐποχὴ συνήθιζαν, στὴν περιοχὴ τῆς Ἰουδαίας, νὰ θάβουν τοὺς νεκροὺς σὲ βραχώδη ὀρύγματα καὶ νὰ καλύπτουν τὴν εἴσοδο μὲ ἓναν ὀγκόλιθο. Ὁ Ἰησοῦς ζητᾷ νὰ απομακρύνουν τὴν πέτρα ἀπὸ τὸν τάφο, προσεύχεται στὸν Πατέρα Του ζητώντας Του δύναμη καὶ μπροστὰ σὲ ὅσους ἦταν παρόντες λέει: «Λάζαρε, δεῦρο ἔξω». Τότε ὁ νεκρὸς σηκώθηκε καὶ ἡ ζωὴ ἐπανῆλθε στὶς φλέβες του. Ὁ Λάζαρος, ζωντανὸ θαῦμα τῆς μεγαλοδυναμίας του Κυρίου, κληρονομήθηκε ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους ἀρχιερεῖς καὶ κατέληξε στὴν Κύπρο, ὅπου καὶ χειροτονήθηκε ἐπίσκοπος ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους, στὴν πόλη Κίτιο, τὴν σημερινὴ Λάρνακα. Πέθανε δε, τὸ 63 μ.Χ. Τμῆμα τοῦ ἱεροῦ λειψάνου του μεταφέρθηκε στὴν Κωνσταντινούπολη ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα Λέοντα Στ' τὸν Σοφὸ γύρω στὰ 900 μ.Χ. καὶ τοποθετήθηκε σὲ νεοῖδρυθεῖσα μονή. Ὁ ἴδιος ἔχτισε καὶ ναὸ γιὰ τὸν ἅγιο στὴν Λάρνακα, ὅπου παρέμεινε τὸ ὑπόλοιπο μέρος τοῦ λειψάνου του.

Εἰς ἀνάμνησιν αὐτοῦ τοῦ θαύματος, λοιπὸν, ὁ λαὸς ἔχει καθιερώσει κάποια ἔθιμα. Παλαιότερα, ἡ μέρα αὐτὴ ἐορταζόταν σὲ πολλές περιοχὲς τῆς χώρας μας. Σήμερα, αὐτὸ γίνεται σὲ λιγότερες, σὲ κάθε τόπο ὅμως μὲ λιγότερες ἢ περισσότερες παραλλαγές. Γιὰ παράδειγμα στὴν Νίσυρο, τὰ παιδιὰ τοῦ δημοτικοῦ ψέλνουν στοὺς δρόμους τὰ κάλαντα κρατώντας τὴν Καλαντήρα, δηλαδὴ ὁμοίωμα τοῦ τάφου τοῦ Λαζάρου. Σὲ ἄλλες περιοχὲς τῆς νησιωτικῆς καὶ ἠπειρωτικῆς Ἑλλάδος οἱ γυναῖκες ζυμώνουν κουλούρες, ποὺ συμβολίζουν τὸν Λάζαρο ἢ κορίτσια πηγαίνουν στὰ γύρω σπίτια καὶ τραγουδοῦν. Τὰ κάλαντα μοιάζουν ἀπὸ περιοχὴ σὲ περιοχὴ, μὲ ὀρισμένες, ὅμως, διαφοροποιήσεις.

Τὸ ἔθιμο τοῦ Λαζάρου ἀποτελεῖ ἄγραφο θεσμὸ καὶ στὴν πόλη τῆς Καρδίτσας. Τὴν μέρα μάλιστα ποὺ τελεῖται τὸ ἔθιμο, δηλαδὴ τὸ πρῶτὸ τῆς Πέμπτης πρὶν τὴν Κυριακὴ τῶν Βαΐων, τὰ κορίτσια τοῦ δημοτικοῦ, οἱ **‘λαζαρίνες’**, δὲν πηγαίνουν στὸ σχολεῖο καὶ ἔχει καθιερωθεῖ, ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα, τὰ ἀγόρια νὰ πηγαίνουν πάντα ἐκδρομῇ. Οἱ μικρές **‘λαζαρίνες’** πηγαίνουν ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι, μὲ ἓνα καλάθι στολισμένο μὲ λουλούδια καὶ τραγουδοῦν τὸν Λάζαρο. Στὰ χωριὰ τοῦ νομοῦ αὐτὸ γίνεται τὸ Σάββατο, ἀνήμερα τῆς γιορτῆς τοῦ ἁγίου.

Τὴν προηγούμενη μέρα, οἱ κοπέλες μαζί μὲ τὶς μητέρες τους μαζεύουν σπαθιά, δηλαδὴ μακριὰ λογχόσχημα φύλλα καὶ λουλούδια. Στὰ παλιὰ τὰ χρόνια τὰ κορίτσια μάζευαν ἀγριολούλουδα ἀπὸ τὰ χωράφια, ἀργότερα ἄνθη ἀπὸ τοὺς κήπους τους καὶ σήμερα, ὅσοι δὲν διαθέτουν κῆπο, καταφεύγουν στὰ ἀνθοπωλεῖα. Μαζεύονται λοιπὸν οἱ γυναῖκες καὶ δένουν φύλλο-φύλλο μὲ κλωστή τὰ σπαθιά σὲ μικρὰ καλάθια, ἓνα γιὰ κάθε παιδί, ἔτσι ὥστε νὰ καλυφθεῖ περιμετρικὰ ὅλη ἡ ἐπιφάνειά του. Στὴν συνέχεια τὰ στολίζουν μὲ τὰ λουλούδια τους. Στὸ ἐσωτερικὸ τοποθετοῦν χλωρὰ χορταράκια καὶ ἓνα αὐγὸ, ὥστε τὸ καλάθι νὰ μὴν εἶναι

ἄδειο. Ἀφοῦ ἐτοιμάσουν τὸ καλάθι, τὸ κρεμάνε κάπου ψηλά, ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι, γιὰ νὰ διατηρηθεῖ.

Τὸ πρωὶ τῆς Πέμπτης τὰ κορίτσια συγκεντρώνονται σὲ παρέες, δύο ἢ τρεῖς μαζὶ καὶ ξεκινοῦν. Πηγαίνουν ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι, πρῶτα στοὺς δικούς τους καὶ ἔπειτα σὲ ἄλλους καὶ τραγουδοῦν τὸν 'Λάζαρο'. Στὰ χωριὰ περνοῦν ἀπὸ ὅλα τὰ σπίτια. Στὸ χωριὸ Μαγούλα τοῦ νομοῦ Καρδίτσας μιὰ 90χρονη, θυμᾶται τὸ τραγούδι ποὺ ἔλεγε ἐκεῖνη:

*Καλῶς μᾶς ἦρθε ὁ Λάζαρος
φέτο καὶ τοῦ χρόνου
κι ἡ Πασχαλιά χαρούμενη
καὶ καλοκαρδισμένη
μὲ νίτσια¹, μὲ τριαντάφυλλα
μὲ δροσερὰ λουλούδια.*

Ἄν ὑπῆρχαν ἀρραβωνιασμένοι στὸ σπίτι ποὺ τραγουδοῦσαν, προσέθεταν καὶ τὸ ἐξῆς:

*Σ' αὐτὸ τὸ σπίτι ποὺ ῥθαμε
πέτρα νὰ μὴ ῥαγίσει
κι ὁ νοικοκύρης τοῦ σπιτιοῦ
χίλια χρόνια νὰ ζήσει*

Ἀργότερα, ὅπως ἀναφέρει ἡ κόρη τῆς ἐνενηντάχρονης, 55 ἐτῶν, τὸ τραγούδι ἦταν τὸ ἀκόλουθο, τὸ ὁποῖο ἐξακολουθεῖ νὰ τραγουδιέται σὲ χωριὰ τοῦ νομοῦ:

*Σήκω Λάζαρε καὶ μὴν κοιμᾶσαι
ἦρθε ἡ μάνα σου ἀπὸ τὴν Πόλη
σ' ἔφερε χαρτὶ καὶ κομπολόι,
γράψε Θόδωρε γράψε Δημήτρη
γράψε λεμονιὰ καὶ κυπαρίσσι.
Καὶ τοῦ χρόνου!*

Ἄν στὸ σπίτι ὑπῆρχε κοπέλα τῆς παντρειάς, τότε συνέχιζαν:

*Νιδῶ² μαντήλια κρέμονται
νιδῶ μαντήλια σιώνται³
νιδῶ ῥχουν κόρη γιὰ παντρειά,
θέλουν νὰ τὴν παντρέψουν.
Τὴν τάζουν γιὰ τὸ βασιλιὰ
Τὴν τάζουν γιὰ τὸ ῥήγα.
Δὲ θέλει αὐτὴ τὸ βασιλιὰ
δὲ θέλει αὐτὴ τὸ ῥήγα,
μον' θέλει τὸ ἀρχοντόπουλο
μὲ τίς πολλὲς παράδες.⁴*

¹ ἄσπρα λουλούδια

² ἐδῶ

³ κουνιοῦνται

⁴ χροῖματα

Σήμερα, στην πόλη τῆς Καρδίτσας, τὸ τραγούδι εἶναι τὸ παρακάτω:

*Εἰς τὴν πόλη Βηθανία
κλαίει ἡ Μάρθα κι ἡ Μαρία.
Κλαῖνε γιὰ τὸν ἀδερφό τους
ποὺ τὸν εἶχαν καρδιακό τους.
Πῆς μας Λάζαρε τὶ εἶδες
εἰς τὴν Πόλη ποὺ ἐπῆγες;
Εἶδα φόβους, εἶδα τρόμους
εἶδα βάσανα καὶ πόνους.
Δώστε μου λίγο νεράκι,
νὰ ξεπλύνω τὸ φαρμάκι.
Καὶ τοῦ χρόνου!*

Μετὰ τὸ τραγούδι, κάθε νοικοκυρὰ ἔδινε κάτι στὸ κορίτσι, συνήθως ξερὰ σῦκα, καραμέλες καὶ ξυλοκέρατα. Τὸ πιὸ καλὸ δῶρο ὅμως, ἦταν πάντα τὰ αὐγά, ποὺ κυρίως προσέφεραν στὶς ὀρφανὲς κοπέλες. Σήμερα οἱ κοπέλες λαμβάνουν, κυρίως, χρήματα καὶ σὲ λιγότερες περιπτώσεις αὐγά, γιὰ νὰ τὰ βάψουν οἱ μητέρες τους τὴν Μ. Πέμπτη. Ἀνάμεσα στὰ κορίτσια ὑπάρχει ἄτυπος διαγωνισμὸς γιὰ τὸ πιὸ ὠραῖα στολισμένο καλάθι καὶ γιὰ τὸ ποῖα θὰ μαζέψει τὰ περισσότερα δῶρα καὶ λεφτά.

Τὸ ἔθιμο αὐτὸ συνεχίζεται ἀπὸ γενιὰ σὲ γενιὰ ἐδῶ καὶ πάρα πολλὰ χρόνια. Θετικὸ εἶναι πὼς ὅλο καὶ περισσότερος κόσμος ψάχνει καὶ ἀναζητᾶ παλιὲς συνήθειες, ποὺ μεταλαμπαδεύονται καὶ στὶς νεότερες γενιές. Τὶς τελευταῖες δεκαετίες γίνεται μεγάλη προσπάθεια γιὰ τὴν ἀναβίωση ἠθῶν καὶ ἐθίμων τοῦ τόπου μας, κίνηση ποὺ ἀποδεικνύει τὴν σπουδαιότητα, ποὺ ἀποδίδει ἕνας λαὸς στὴν παράδοσή του, ὡς θεμέλιο γιὰ τὴν ἐπιβίωσή του στὸν χρόνο. Συγκεκριμένα, μὲ τὸ ἔθιμο τοῦ Λαζάρου φαίνεται ἡ πίστη τῶν Ἑλλήνων στὴν μεγαλοσύνη τοῦ Κυρίου καὶ τὸ θαῦμα τῆς Ἀνάστασης. Ἔτσι, προετοιμάζονται καλύτερα γιὰ τὴν Μ. Ἑβδομάδα καὶ τὴν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ, ποὺ ἀκολουθεῖ.

*Κακαρίμπα Χρυσούλα
Ἱστορικός - Ἀρχαιολόγος*